

Jaké by měly být vztahy mezi lékaři a pacienty

MUDr. Milan Kubek
Prezident ČLK

Vztah mezi lékařem a pacientem upravují

■ Právní normy

- Úmluva o lidských právech a biomedicíně
- Listina základních práv a svobod
- Zákony
- Vyhlášky

■ Etické normy

- Lékařský slib
- Etický kodex ČLK

Etika, morálka, svědomí, čest

- **Etika** = vědecká disciplína, jejímž objektem je mravnost
 - Ethos (řec.) = zvyk, mrav
- **Morálka** = systém pravidel a norem, které určují chování a jednání lidí
 - Deontologie: Deon (řec.) = povinnost
 - Každý obor lidské činnosti má svoje pravidla – svoji morálku
 - Morální normy se vyvíjejí
- **Svědomí** = vnitřní hodnotící mechanismus jednání
 - Veřejné mínění = zevní hodnotící mechanismy
- **Čest** = mínění, které mají o hodnotě člověka lidé v jeho okolí i on sám o sobě
 - Na čest má nárok každý, kdo se jí svým jednáním sám nezbayil₃

Lékařská etika

- **Etické (morální) normy upravují širší oblast společenských vztahů než právo**
 - Právo = morální minimum
- Cílem lékařské etiky je **rovnocennost odbornosti a lidskosti** v konání lékaře
- Tak jako se vyvíjí etické normy lékařského povolání, mění se i vztah mezi lékařem a pacientem

Základní imperativy

- **Salus aegroti suprema lex**
 - Zdraví pacienta je nejvyšším zákonem
- **Primum non nocere**
 - Především neškodit
- Dodržování těchto imperativů, i dalších etických pravidel, je předpokladem pro existenci zvláštního vztahu důvěry mezi pacientem a lékařem.

Lékař a pacient

- **Pacient:** patiens (lat.) = trpící
patientia (lat.) = trpělivost
- **Vztah mezi lékařem a pacientem nelze redukovat na pouhý obchodní vztah (poskytovatel služby – klient)**
 - Vyšší stupeň důvěry vyplývající z víry, že lékař ve svém konání respektuje nejenom vědecké poznatky (odbornost), ale též morální normy (etika)
- Základem vztahu je samozřejmě slušnost a vzájemná úcta, ale i respekt vůči důstojnosti člověka

Etický kodex ČLK - § 3 odst. 2

- Lékař se k nemocnému chová korektně, s pochopením a trpělivostí a nesníží se k hrubému nebo nemravnému jednání. Bere ohled na práva nemocného.

Prioritou je prospěch pacienta

- Disciplinární řád ČLK
- Etický kodex ČLK
- **Lékař nesmí ordinovat neúčelné léčebné, diagnostické a jiné úkony ze ziskových motivů.**
- **Lékař se nesmí řídit komerčními hledisky, ale výhradně svým svědomím a prospěchem pacienta.**
 - Rozpor lékařské etiky a ekonomiky

Informační nerovnováha

- **Respektování autonomie pacienta**
 - Informovaný souhlas a nesouhlas = komunikace
 - **Papír nenahradí rozhovor lékaře s pacientem**
 - Respektovat autonomii pacienta však neznamená rezignovat na dodržování léčebného režimu.
 - Léčení bez souhlasu pacienta

Etický kodex ČLK - § 3 odst. 4

- Lékař je povinen pro nemocného srozumitelným způsobem odpovědně informovat jeho nebo jeho zákonného zástupce o charakteru onemocnění, zamýšlených diagnostických a léčebných postupech včetně rizik, o uvažované prognóze a o dalších důležitých okolnostech, které během léčení mohou nastat.

Informační nerovnováha

- **Odklon od paternalistického přístupu**
 - Primář Sova by dnes asi neobstál

Etický kodex ČLK - § 3 odst. 3

- Lékař se má vzdát paternalistických pozic v postojích vůči nemocnému a respektovat ho jako rovnocenného partnera se všemi občanskými právy i povinnostmi, včetně zodpovědnosti za své zdraví.

Lékařské tajemství

- Lékař je povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s výkonem povolání, s výjimkou:
 - Souhlas pacienta
 - Oznamovací povinnost
 - Pro orgány činné v trestním řízení s písemným souhlasem soudce
 - V nezbytně nutném rozsahu pro vlastní právní ochranu

Profesní autonomie lékaře

- Nezávislost lékaře v rozhodování o dg. a th.
 - Lékař nemůže být ekonomicky závislý na tom, co „uškodí“ na pacientech
 - Rozpor lékařské etiky a úhradových a regulačních mechanismů zdravotních pojišťoven
- **Nezávislá profesní samospráva je jednou z podmínek autonomie lékařů**
 - Profesní autonomie lékařů je důležitá pro bezpečnost a ochranu práv pacientů
 - ČLK je užitečná nejenom pro lékaře, ale i pro pacienty

Svobodná volba

- **Pacient má svobodnou volbu** zdravotnického zařízení
 - Svobodu pacienta omezuje smluvní politika zdravotních pojišťoven
- Lékař může pacienta odmítnout pouze tehdy, pokud by jeho přijetím do péče bylo překročeno únosné pracovní zatížení pacienta
 - Lze úspěšně léčit bez vzájemné důvěry?
 - Etický kodex ČLK opravňuje lékaře odmítnout léčit pacienta, pokud není vztah vzájemné důvěry.

Etický kodex ČLK - § 3 odst. 5

- Lékař nesmí zneužít ve vztahu k nemocnému jeho důvěru a závislost jakýmkoliv způsobem.

**Svobodu pacienta i
autonomii lékaře
stále více omezují
zdravotní pojišťovny**

Dilema současné medicíny

- **Hledání pokud možno spravedlivého kompromisu mezi „neomezenými“ možnostmi lékařské vědy a omezenými finančními zdroji**
 - Tento problém řeší všechny vyspělé státy.
 - Žádné zázračné řešení neexistuje.
 - Ani zdravotnictví není perpetuum mobile a nemůže tedy fungovat bez peněz.
 - Může fungovat zdravotnictví jako ostrůvek idealismu v moři tržních vztahů?

Regulační poplatky narušily vztahy mezi pacienty a lékaři

Etický kodex ČLK - § 3 odst. 1

- Lékař plní vůči každému nemocnému své profesionální povinnosti. Vždy včas a důsledně zajistí náležitá léčebná opatření, která zdravotní stav pacienta vyžaduje.

Snahy poškodit vztah mezi pacienty a lékaři

Lékař – svobodné povolání

Lékař – svobodné povolání, ale regulovaná profese

Regulátorem:

- Stát (diktatury)
- Profesní samospráva (demokracie)
 - Princip subsidiarity – rozhodování občanů na co nejnižší možné úrovni je kvalifikovanější než zásahy „osvícených“ úředníků z centra
 - *Abraham Lincoln:*
„The government should only do for people what the people are unable to do for themselves.“

ČLK – veřejnoprávní korporace

- Veřejnoprávní korporace nevzniká z vůle soukromých subjektů, vzniká z vůle státu.
- Kompetence definuje zákon č. 220/1991 Sb.
- Stát přenáší na komoru část své pravomoci
 - V zájmu lepší ochrany zdraví a života občanů.
 - Každý občan spadá pod pravomoc státu, každý příslušník daného svobodného povolání patří pod pravomoc státem zřízené profesní komory.
- Stát stanoví podmínky pro výkon povolání
 - Jednou z podmínek je i členství v ČLK.

Základní funkce profesní samosprávy

- **Vedení registru** osob vykonávajících dané svobodné povolání
- **Garance řádné kvalifikace** a osvědčování splnění podmínek pro výkon svobodného povolání, specializovaných činností a vedoucích funkcí, posuzování personálního zabezpečení pro výkon činností
- **Organizace** a odborná garance **celoživotního vzdělávání**
- **Profesní dozor a disciplinární pravomoc** vůči všem kdo vykonávají dané svobodné povolání
- **Obhajoba profesních zájmů** osob vykonávajících svobodné povolání, tak aby je mohly vykonávat co nejlépe

Výkon profesního dohledu

- Dozor nad všemi lékaři vykonávajícími povolání
- ČLK řeší stížnosti bezplatně
- Možnost trestat také:
 - **etická pochybení (disciplinární řád, etický kodex)**
 - **odborná pochybení bez průkazu „příčinné souvislosti“**
- Dvoustupňové řízení
- Rozhodnutí komory jsou přezkoumatelná soudem
(§18 odst. 5 zákona č. 220/1991 Sb.)

Stížnosti řešené ČLK

- *§ 2 odst. 1 a) zákona č. 220/1991 Sb. – Komory dbají, aby členové komor vykonávali své povolání odborně, v souladu s jeho etikou a způsobem stanoveným zákony a řády komor.*
- *§ 2 odst. 2 e) zákona č. 220/1991 Sb. – Komory jsou oprávněny řešit stížnosti na výkon povolání svých členů v rozporu s odstavcem 1 a)*
- *§ 2 odst. 2 f) zákona. 220/1991 Sb. – Komory jsou oprávněny uplatňovat disciplinární pravomoc v rozsahu stanoveném tímto zákonem.*
- **Většina stížností se netýká odborných pochybení ale chyb v komunikaci lékaře s pacientem**
 - Komunikační kurzy pořádané ČLK

Rok	Celkový počet stížností
2001	1 065
2002	1 059
2003	1 046
2004	1 140
2005	1 957
2006	1 263
2007	1 372
2008	1 170
2009	1 628

Disciplinární opatření ČLK

- Disciplinární opatření stanoví zákon č. 220/1991 Sb.
 - důtka
 - pokuta do 30 000,-Kč
 - podmíněné vyloučení
 - vyloučení z ČLK na 5 let (zákaz výkonu povolání)
- Cílem „trestů“ je prevence! Potřebné změny:
 - doškolení a přezkoušení
 - povinnost pracovat pod odborným dohledem
 - vyloučení na 1–5 let
- Možnost uložit nápravná opatření odborným zástupcům všech zdravotnických zařízení bez ohledu na formu vlastnictví. Při nesplnění disciplinární pravomoc.

Česká lékařská komora

- Nezávislá profesní samospráva lékařů
- **Garant kvality lékařské péče a strážce etiky výkonu lékařského povolání, který hájí profesní zájmy svých členů tak, aby lékaři mohli své povolání vykonávat co nejlépe.**

Děkuji za pozornost

MUDr. Milan Kubek
prezident ČLK